IN MEMORIA LUI TRAIAN LALESCU

SOLEMNITATEA DIN 22 IUNIE 1930 A DESVELIRII BUSTULUI RIDICAT DE ŞCOALA POLITECNICĂ DIN TIMIŞOARA

1930
„TIPOGRAFIA ROMÂNEASCĂ"
TIMIŞOARA

Bustul ridicat în memoria lui Traian Lalescu
(Sculptor C. Medrea)

IN MEMORIA LUI TRAIAN LALESCU

SOLEMNITATEA DIN 22 IUNIE 1930 A DESVELIRII BUSTULUI RIDICAT DE ŞCOALA POLITECNICĂ DIN TIMIŞOARA

1930
„TIPOGRAFIA ROMÂNEASCĂ"
TIMIŞOARA

SOLEMNITATEA DESVELIRII BUSTULUI LUI TRAIAN LALESCU

In ziua de 22 Iunie 1930, în fața bustului lui Traian Lalescu ridicat din inițiativa Școalei Politecnice din Timișoara în cinstea înființătorului și primului ei rector, s'a oficiat un serviciu divin pomenind un an de la moartea sa Părintele Protoiereu Dr. P. Țiucra împreună cu Preotul Selegianu și cu Preotul Șora au oficiat. - - -
După serviciul divin s'au ținut o serie de cuvântări în memoria Profesorului Lalescu.

CUVÂNTUL D-LUI PROTOIEREU Dr. PATRICHIE ŢIUCRA

Domnule Ministru,
Onorată Asistenţă,

Valoarea morală a unui om nu se judecă după darurile cu care este inzestrat din partea lui Dumnezeu, fiindcă aceste daruri nu sunt un merit personal al omului, ci o binecuvântare cerească, — ci se judecă după felul cum a ştiut chivernisi talanţii ce i-a primit din mânile creatorului, se judecă după roadele muncii sale în viaţă, prin care a contribuit la realizarea binelui între oameni, la înlăturarea durerilor şi a suferinţelor acelora din jurul său, la promovarea culturei, a moralităţii şi a civilizaţiei în sinul omenirei.

Aceste sunt criteriile după care se judecă meritele şi valoarea morală a unui om şi care fac ca spiritul său să rămână viu în imaginaţia noastră.

După aceleaşi criterii se judecă valoarea morală şi a decedatului Traian Lalescu, înfiinţătorul şi organizatorul Şcoalei Politechnice din Timişoara, primul ei profesor care sufletul a fost în stare să şi-l pună pentru această şcoală şi pentru cei ce veneau să ia lumină dela acest focar de cultură.

Iubiţi creştini, nu sunt în măsură să apreciez după cuviinţă în toate amănuntele ei viaţa şi activitatea acestui mare dispărut, ci voi lăsa această sarcină în grija acelora cari au avut prilejul să trăiască mai aproape de el în viaţă.

Ştiu însă un lucru, că marele dascăl român Traian Lalescu prin genialitatea minţii sale, prin inepuizabila

sa forţă de muncă şi voinţă de fier, prin caracterul şi cinstea ce-i impodobeau sufletul, a fost o personalitate.

Profundele şi temeinicele sale cunoştinţe în materie de matematici, prin care s'a distins şi s'a făcut folositor ţării sale, munca sa neprihănită ce a depus-o cu atâta căldură şi devotament pe altarul neamului său, în scurta sa carieră de propovăduitor al luminii, zelul şi stăruinţele sale neobosite de care a dat dovadă în greua sa operă de organizare a Şcoalei Politechnice din Timişoara, sunt tot atâtea merite prin care şi-a câştigat admiraţia şi recunoştiinţa noastră a tuturora.

Şcoala Politechnică din Timişoara în frunte cu distinsul ei rector D-l V. Vâlcovici a ridicat acest bust întru amintirea neuitatului profesor ca semn al gratitudinei, al dragostei şi al recunoştiinţei cu care îi datoreşte această şcoală pentru tot ce a făcut pentru dânsa.

Noi preoţii, umilii slujitori ai sf. altar cari am sfinţit acest monument, binecuvântăm memoria marelui dascăl român Traian Lalescu şi ne rugăm cu toţii pentru mântuirea sufletului lui, iară de altă parte rugăm pe Bunul Dumnezeu, ca în Şcoala Politechnică din Timişoara să facă să se perpetueze acelaş spirit cald şi luminos din care să se răsfrângă cu imbelşugare razele luminii şi ale căldurii peste toate plaiurile binecuvântate ale scumpei noastre Ţări. Amin.

CUVÂNTUL D-LUI PROFESOR V. VÂLCOVICI RECTORUL ŞCOALEI POLITECNICE DIN TIMIŞOARA.

Domnule Ministru,
Doamnelor şi Domnilor,

Se împlineşte un an de când am condus la locul odihnei de veci rămăşiţele pământeşti ale profesorului Traian Lalescu. Abia acum prinde profilul acestui distins fiu al neamului a se proiecta în adevărata sa dimensiune pe paginile istoriei noastre culturale. Şi cu cât va trece mai multă vreme cu atât mai bine ne vom da seama de valoarea contribuţiei imense pe care Lalescu a adus-o, cu elan tineresc şi cu calităţi superioare de minte şi de inimă, la numele cel bun pe care geniul românesc şi l-a creat. Căci muntele văzut de aproape pare tot una cu pământul obicinuit pe care calci, şi numai dacă te depărtezi de el îi poţi vedea linia majestoasă.

Traian Lalescu s'a născut în 1882. Oraşul de naştere este întâmplător Bucureşti pentru că părintele său şi-a mutat reşedinţa în mai multe oraşe la intervale scurte, după cerinţele funcţiunii pe care o ocupa. Lalescu era bănăţean de origină după tatăl său care se născuse în comuna Corni. Mândru de aceasta origină, şi-a afiliat încă din timpul răsboiului toate revendicările bănăţenilor pe care le-a susţinut în faţa forurilor înalte, fie din ţară, fie din străinătate, cu tot focul caracteristic acestui minunat suflet tânăr când era vorba să angajeze o lupta de idei.

Viaţa şi cultura şi le-a făcut totuşi în vechiul Regat. Studiile liceale şi le-a obţinut în cea mai mare parte la liceul internat din Iaşi, iar cele Universitare la Bucureşti. In ambele instituţiuni a fost în fruntea camarazilor. In jurul numelui lui se creaseră chiar unele legende, printre generaţiile mai tinere, pe seama facultăţilor sale de agerime şi de mânuire a calculelor.

Odată cu studiile universitare Lalescu începe să urmeze şi cursurile Şcoalei de Poduri şi Şosele din Bucureşti (actuala Şcoala Politechnică) şi promovează trei ani cu succesul obicinuit lui. Deşi părăseşte aceasta Şcoală înainte de a o termina, Lalescu rămâne cu o amintire sănătoasă şi utilă culeasă în decursul celor trei ani de studiu: dragostea pentru ştiinţele aplicate şi technice care nu l'a părăsit nici odată şi care i-a călăuzit paşii către izvoare mănoase de cultură matematică.

Bursier al Statului la Paris, Lalescu trece în mod strălucit examenele cerute pentru titlul de licenţiat în matematici, după care se prezintă la doctorat cu o teză remarcabilă în domeniul ecuaţiilor integrale de tip Volterra. Acest început frumos de activitate ştiinţifică se continuă apoi printr'o serie impunătoare de lucrări, mai ales în domeniul ecuaţiilor integrale, publicate în mai toate revistele matematice importante din lume. Cu aceste lucrări numele lui Lalescu îşi ia loc de cinste în rândul cercetărilor din domeniul ecuaţiilor integrale.

Opera lui matematică are elan, are căldură. Şi acest elan, această căldură, printr'un dar special al său, Lalescu le comunică discipolilor lui. Un roiu întreg de tineri matematicieni se agită în jurul noului profesor încă din primii ani de activitate didactică universitară ai lui Lalescu, de prin 1909—10, sorbind învăţăturile maestrului şi mai ales lucrând sub sugestiile sale în domeniul ecuaţiilor integrale. Din această agitaţie ştiinţifică ies teze de doctorat şi publicaţiuni care consacră câteva nume nouă şi care indică depe atunci încă, la

locurile lor, pe unii profesori de azi din învăţământul nostru superior.

Un gânditor contimporan a imaginat o teorie foarte verosimilă după care natura în construcţiile sale urmăreşte o degajare cât mai mare de energie. Evoluţia lumii de la forma neorganică la cea organică, spiritualizarea din ce în ce mai accentuată a acesteia şi în fine răsplătirea naturală a elementelor care degajează energie ar fi tot atâtea argumente în favoarea acestei teorii. Dacă e aşa, apoi Lalescu a fost un ales al acestei intenţii naturale. Căci el nu-şi găsia linişte până nu-şi întocmea vre-o ocupaţie pentru ultimul minut care-i rămânea liber.

Pe lângă activitatea sa ştiinţifică, pe lângă cea didactică la Universitate şi la Şcoala politecnică, Lalescu găseşte energia încă înainte de răsboiu să se angajeze într'un partid politic şi să-şi ia pe umeri sarcini nouă pe care de altfel le-a dus totdeauna la îndeplinire. Această ocupaţie i-a deschis orizonturi de gândire pe care poate nici nu le întrezărise înainte. Astfel către sfârşitul răsboiului, dominat de coarda sa de bănăţean care se redeşteptase în el la parfumul eliberării fraţilor de sub stăpânirea străină, duce o aprigă luptă la Paris pentru susţinerea revendicărilor Banatului timişan.

Reîntors în ţară Lalescu se concentrează în vederea infiinţării Şcoalei Politecnice din Timişoara. Desigur că în căldura cu care a susţinut infiinţarea Şcoalei acesteia aici în Timişoara şi nu în alt oraş al ţării intrau în bună parte consideraţiuni economice ca elemente determinante. Dar nu e mai puţin adevărat că elementul dominant în această luptă, potrivit firii sale, era originea sa bănăţeană.

Ajutat de poziţia sa de parlamentar ales al Banatului Lalescu îşi asociază toate elementele utile şi binevoitoare care în acel moment erau: D. Greceanu, şeful departamentului de Lucrări publice de care urma

să depindă şcoala cea nouă şi Dl. Ing. Stan Vidrighin, actualul director general al C. F. R., pe atunci primar al oraşului Timişoara. Şi pentru că vorbim de infiinţarea Şcoalei politecnice din Timişoara trebue să pomenim aici şi numele unui alt mare Român care a fost frământat indelunga sa viaţă de dorul de a-şi vedea neamul cât mai sus şi care şi-a închinat toată puterea sa de muncă şi de înţelegere a lucrurilor, atingerii acestui nobil dor al său. Este Emanoil Ungureanu. El este acela care, urmărit de viziunea intăririi economice şi sufleteşti a feciorilor de Români aşa de obijnuiţi până atunci, a reluat firul întrerupt de răsboiu al năuzinţelor oraşului Timişoara de a-şi făuri Şcoală de înaltă învăţătură technică. El cu marea lui voinţă, ajutat de primarul înţelegător de pe atunci, Dl. Stan Vidrighin, a hotărât introducerea în programul realizărilor imediate al urbei noastre, înfiinţarea Şcoalei.

Pentru reusită însă era nevoe de înţelegerea problemei de către centru. Fără de această înţelegere sprijinul cel mai puternic ar fi lipsit. Toate planurile cele bune ar fi rămas în stadiul de dorinţi frumoase. Era nevoe de un catalizator care să închege drumul învoirilor de la oraş la Minister, de la Primar la Ministru. Acest minunat element de legătură şi de stăruinţă pasionată pentru împlinirea visului lui Ungureanu a fost Traian Lalescu. El a decis pe Dim. Greceanu să-şi pună semnătura pe decretul lege din 11 Noembrie 1920 care dădea fiinţă legală Şcoalei Politecnice din Timişoara.

Ce muncă a depus Lalescu în decursul primului an în calilate de Rector şi de profesor ţine de genul epic. Mai întâi a trebuit să se îngrijească de a afla studenţi şi profesori pentru noua şcoală. Şi pe unii şi pe alţii i-a găsit cu o mână sigură la înălţimea cerinţelor, graţie instinctului său care-l călăuzia în cunoaşterea imediată a oamenilor şi mulţămită căldurii

învăluitoare cu care ştia să întâmpine şi să învingă orice rezistenţă omenească. Apoi şi-a construit un aparat administrativ ajutat de Dl. Prof. Teodorescu care ocupa locul de subdirector. Lalescu şi-a ales cursul de Analiză pentru a-l preda studenţilor, gata fiind de altfel de a face ori ce curs ar fi rămas fără profesor. In acelaşi timp, în afară de aceasta activitate, Lalescu mai făcea la Universitate încă două cursuri diferite, la Şcoala Politecnică din Bucureşti un al patrulea curs, conducea Revista Matematică din Timişoara pe care el o înfiinţase în Martie 1921 şi se mai ocupa şi de chestiunile politico-sociale pe care i le impunea calitatea sa de deputat şi de membru marcant în partidul liberal.

O astfel de cheltuială excesivă de forţe nu o putea întreţine de cât mistuindu-şi cu grabă din adâncul rezervelor sale vitale. Primul semnal serios de alarmă îl primeşte, dacă nu mă înşel, prin 1926 când Lalescu începe să se plângă, de altfel destul de discret, de metehne fizice: inimă, rinichi. Angrenat însă într'o viaţă de ocupaţiuni de care nu se putea uşor desface Lalescu n'a ţinut seama de acest prim semnal şi astfel a ajuns la cel de al doilea, sub forma unei pneumonii, în toamna anului 1927, care i-a fost fatal. I-au urmat apoi doi ani de pâlpâire domoală a flăcării vieţii sale pentru a se stinge înainte ca Lalescu să fi împlinit cel de al 47-lea an.

Timpul estompează din amintirea contimporanilor judecăţile pripite. Căci există tendinţa explicabilă în noi de a preţui pe omul superior măsurându-l cu unitatea comună de măsură şi clasificându-l după fenomene imediat perceptibile şi reductibile la lucruri şi măsuri cunoscute. Există în noi pretenţia ca omul superior să nu aibă slăbiciuni, să nu facă erori, să nu fie comparabil cu restul muritorilor din nici un punct de vedere. Este o pretenţie şi naivă şi absurdă. Omul superior se deosebeşte de restul omenirii prin calita-

tea specială a unei coarde sau a două din complexul de coarde care-l constitue. Restul în general are forma, aspectul obicinuit tuturor muritorilor. A-l judeca după aceste coarde comune este o greşală în care cad contimporanii mai în totdeauna. Istoria însă ştie să degajeze esenţialul din activitatea omului superior, lăsând în umbră latura măruntă, puţin interesantă care-l apropia de muritorii de rând.

Cântărit cu cântarul comun Lalescu avea desigur asemănări cu toţi oamenii. Avea însă scânteia divină a talentului pe care puţini fericiţi o au şi care l'a suit cu uşurinţă la o mare altitudine în stima oamenilor de ştiinţă. Aşa Picard, profesorul de la Sorbona la ale cărei lecţiuni s'a înteţit focul ştiinţific al lui Lalescu, spune, vorbind de teza de doctorat a compatriotului nostru „că e lucrare plină de idei ingenioase pe care le-a desvoltat apoi într'o serie de studii frumoase". Iar Vito Volterra, decanul matematicienilor italieni, are un duios pasaj într'un articol de amintiri asupra lui Lalescu. „Ultima scrisoare, spune Volterra, pe care mi-a trimis-o Lalescu se referă la memoriile mele . . . O conserv ca pe una din cele mai scumpe şi mai măgulitoare amintiri pe care le am. Ea arată interesul pe care-l atribuia el ansamblului de cercetări cărora noi amândoi i-am consacrat mare parte din activitatea noastră şi care constituia între noi o legătură pentru că ne unia într'o strânsă înrudire intelectuală".

In congresele matematice din toată lumea străinii erau doritori să cunoască pe matematicianul român a cărei minte traversase atâtea cheştiuni lăsând pretutindeni urme durabile.

Sforţarea lui Lalescu, deşi de scurtă durată, a făcut dovadă că geniul românesc este capabil de contribuţiuni comparabile cu acelea ale naţiunilor celor mai înzestrate şi având avantajul unor vechi civilizaţii.

Şcoala Politecnică din Timişoara îi este deosebit de recunoscătoare pentru căldura cu care a luptat la înfiinţarea ei şi pentru generozitatea cu care i s'a dăruit atunci când ea avea nevoe de sprijinul şi de luminile lui. Simbolul acesta de piatră este mărturia recunoştinţii noastre a acelora care conducem această şcoală, faţă de marele predecesor, este motivul de inspiraţie în activitatea noastră, este stâlpul de susţinere în momente de şovăială. Iar pentru tineretul studios care mâine păşind pragul şcoalei noastre se avântă pe cărări necunoscute, această figură de marmoră a fostului lor profesor le arată pilda unei vieţi dăruite pentru binele tuturor la care sunt datori să răspundă cu aceaşi generozitate. Dăruiţi-vă ca marele vostru Invăţător toată vlaga pentru binele ţării căci unde-va, pe file neperitoare, se vor înscrie cu litere mari fapta voastră eroică. Numai astfel viaţa îşi va fi cucerit un înţeles: Totul pentru neam şi ţară.

CUVÂNTAREA D-LUI MINISTRU SEVER BOCU

Doamnă,
Doamnelor, Domnilor,

Când acum e anul pleca dintre noi pentru totdeauna, Traian Lalescu nu ajunsese încă la apogeul desvoltării, de unde şi-ar fi putut da măsura complectă a prodigioasei sale minţi. O boală nemiloasă îi rodea în acuns centrele nervoase şi minunatul mecanism, care era creerul lui, se strică şi-şi încetă geniala funcţiune.

Prin ce capriciu al naturei, răsări această minte, cu atât de clare determinaţiuni positiviste, ca o abatere oarecum dela o regulă generală, într'o lume de visători, de cântăreţi, de poeţi, din care se compunea societatea bănăţeană? Este o enigmă a cărei deslegare nu ne este dată încă în faza de azi a ştiinţei.

Cine ştie prin ce mistere ale eredităţii fiul umil din Banat, moşteneşte celula matematică, picătura de sânge genială care-l naşte oarecumva savant, cum pe alţii îi naşte poeţi, care-i deschide lui cu uşurinţă, ca marilor iniţiaţi, orizonturi, ce pentru majoritatea muritorilor rămân aproape cu totul nepătrunse.

In Bănat a fost o viaţă patriarhală, rurală, a lipsit un mediu, o ambianţă, de ştiinţă, de laborator, care să explice apariţia unui asemenea fenomen, dacă nu cumva trebue să credem, că vre-un legionar, vre-unul din inginerii ce construesc podul peste Dunăre, răzbate, după o aşteptare de două mii de ani, în dânsul.

In scurta lui trecere prin viaţă, în această lumină savantul român trăi totuş destul pentru a lăsa un nume în lumea ştiinţifică mondială. Căci aceasta şi nu injoncţiunile în alte domenii, străine lui, fie ele venite din intenţii cât de nobile, îi asigură lui Traian Lalescu, nemurirea.

Nu curba Lalescu, ci această Politecnică, desprinsă dintr'un prestigiu al său ştiinţific, dintr'o mândrie regională, ce-l reclamă, îi vor perpetua memoria adânc în viitorime. Şi astăzi, când înconjurat de rector, de profesori, de elevi, Politecnica din Timişoara il fixează în marmora neperitoare, iată, vine să-l omagieze, prin mine, guvernul ţării însăş, Provincia sa iubită, Asociaţia culturală bănăţeană întemeiată de el, Directoratul VII, Prefectura, oraşul Timişoara să-şi închine steagurile lor, aşezându-l definitiv, în galeria marilor bărbaţi bănăţeni pentru care se găseşte prima marmoră cu care le datorează recunoştinţa noastră.

Fie-i memoria eternă.

CUVÂNTUL D-LUI PROFESOR D. GHERMANI, IN NUMELE ŞCOALEI POLITECNICE DIN BUCUREŞTI.

Domnule Ministru,
Domnule Rector,
Doamnelor şi Domnilor,

In numele Şcoalei Politechnice din Bucureşti, continuatoarea vechei Şcoli Naţionale de Poduri şi Şosele, vin să aduc un pios şi mişcat omagiu memoriei aceluia care, ca elev, a ilustrat'o cu aptitudinile sale prodigioase, iar mai târziu ca profesor, timp de două decenii, i-a închinat munca sa luminată şi fecundă şi i-a împrumutat strălucirea personalităţii sale. Iată de ce la solemnitatea de astăzi, când cinstim amintirea lui Traian Lalescu în această Instituţiune superioară a învăţământului technic, creată de el, alături de această Şcoală, cu aceiaşi mândrie de a-l fi avut, cu aceiaşi durere de al fi pierdut prea de vreme, stă sora ei mai vârstnică, Şcoala Politechnică din Bucureşti, unde Lalescu s'a inspirat, unde şi-a cultivat dragostea pentru ştiinţele aplicate şi unde s'a frământat atîta timp pentru progresul acestui învăţământ în ţara noastră.

Nu este o sarcină grea de a evoca figura şi calităţile sufleteşti ale lui Traian Lalescu aci, unde toată lumea l'a cunoscut, în acest colţ frumos al ţării, pământul său de origină, unde şi pentru înălţarea căruia, şi-a revărsat cu profunziune dragostea şi străduinţele sale. Mă voi mărgini a aminti numai câteva trăsături din viaţa lui Lalescu în legătură cu Şcoala noastră, sau

cu activitatea sa, ce mi-a fost mai de aproape cunoscută, în calitate de coleg şi prieten.

După studiile liceale, în care s'a distins totdeauna ca şef de promoţie, Lalescu intră în anul 1900 în Şcoala Naţională de Poduri şi Şosele cu nota maximă de 20, care nu fusese încă atinsă. Această intrare triumfală a fost preludiul carierei sale strălucite pe tărâmul ştiinţei. Pasiunea sa pentru matematici, pe care le-a urmat aproape paralel şi la Universitate, l'a îndemnat ca după al treilea an de studii să părăsească Şcoala de Poduri, iar după obţinerea licenţei în strictul timp de trei ani, luând o bursă Adamachi, să se ducă la Paris, unde a obţinut doctoratul în matematici. Teza sa de doctorat a produs răsunet în întreaga lume de specialitate, iar lucrarea sa «Introducerea la ecuaţiile integrale« a devenit în scurt timp clasică.

Mai târziu, după ce a mai frecventat celebra universitate din Göttingen, lăsând şi acolo cele mai frumoase amintiri, reîntors în ţară pentru a continua un timp a funcţiona ca profesor secundar (Giurgiu 1906—1910 şi apoi Bucureşti, Gimnaziul Şincai şi Cantemir până la 1 Octombrie 1912) şi-a adus aminte de Şcoala de Poduri şi Şosele unde îşi începuse studiile superioare şi unde în cele de pe urmă se hotărâ, alături de Facultatea de matematici, să-şi fixeze axa activităţii didactice. Dela 1 Ianuarie 1909 până la 15 Maiu 1910 a fost asistent al Dlui Prof. Ion Ionescu pentru lucrări de statică grafică şi rezistenţa materialelor, iar după demisia lui Spiru Haret dela Şcoala de Poduri, a fost însărcinat cu predarea cursului de geometrie analitică, la care pe ziua de 1 Aprilie 1911 a fost numit profesor titular.

Paralel cu aceasta Lalescu, trecând examenul de docenţă la 25 Iunie 1909, ocupă succesiv la Universitate funcţiunile de: Conferenţiar de algebră superioară (1910—1913), profesor suplinitor de mecanică raţională (1911), asistent al Dlui Prof. Pangrati pe lângă catedra

de geometrie descriptivă, profesor agregat de algebră superioară şi teoria numerilor (1913) şi profesor titular la aceiaşi catedră (1916 până la încetarea din viaţă).

Din această enumerare, la care mai adaugăm că la Şcoala de Poduri şi Şosele a făcut, pe lângă cursul său regulat, şi prelegi cu diverse subiecte de fizică matematică, se vede că activitatea sa didactică s'a întins în domeniile cele mai variate ale matematicelor. Lalescu avea înrădăcinat în el geniul matematic şi poseda o rară putere de sinteză. Cu raţionamentul ingenios şi limpede, cu expunerea însufleţită, răspândind, în juru-i cu generozitate cunoştinţele sale şi resursele unui spirit adânc de investigaţie, avea darul să animeze lumea rece a cifrelor să scoată la iveală părţile fundamentale ale ştiinţei matematice şi poezia ei ascunsă.

Astfel el ştia să captiveze pe elevi şi să le transmită din entuziasmul şi pasiunea sa pentru matematică, formând şi îndrumând pe căile fecunde ale cercetărilor o pleiadă întreagă de tineri meritoşi, continuatori ai operei sale.

Lalescu a dat la lumină o serie de lucrări valoroase cu caracter didactico-ştiinţific, precum o »culegere de probleme de geometrie descriptivă«, »lecţiuni de geometrie analitică«, »lecţiuni de serii trigonometrice«, »calculul vectorial şi tensorial« şi numeroase articole, note şi comunicări la societăţile ştiinţifice. S'a ocupat deasemenea şi cu chestiuni de literatură şi istorie ştiinţifică. A publicat o monografie asupra lui Henri Poincaré, a ţinut o conferinţă asupra lui Emil Picard la Societatea de Ştiinţe, o altă conferinţă, publicând şi o lucrare, asupra vieţei lui Gheorghe Lazăr (urmată de trigonometria lui) cu ocazia jubileului de 100 ani dela întrarea acestuia în ţară, lucrare în care, desprinzând din documentele prăfuite ale trecutului viaţa şi opera acestui mare apostol al învăţământului, a aşezat chipul lui, aproape legendar, în adevărata lumină a istoriei.

La finele răsboiului nostru, plecând în Franţa cu un grup de universitari în frunte cu D-l Prof. Pangrati, a luptat pe frontul intelectual pentru apărarea cauzei româneşti. In acelaş timp, spirit setos de a-şi întinde tot mai mult cercul cunoştiinţelor, asimilându-şi noi discipline, el a urmat cursurile dela şcoala superioară de electricitate din Paris, obţinând cu dinstincţiune diploma de inginer electrician. Cu acea ocazie a publicat în Revue Générale de l'Eléctricité o lucrare asupra funcţiunilor poligonale periodice, cu aplicaţie în electrotechnică, şi am avut personal plăcerea şi mândria, frecventând puţin mai târziu aceiaşi Şcoală. să constat admiraţia pe care o produsese în cercul profesorilor acea lucrare, precum şi amintirile alese, lăsate de Lalescu în trecerea sa.

După pacea silită dela Bucureşti, în vremurile acelea turburi pentru ţara noastră, îl vedeam des la Paris şi n'am să uit ardoarea cu care în pribegie, pe lângă preocupările sale ştiinţifice, se străduia, ca bun român, să servească opera noastră de propagandă, publicând diverse articole asupra cauzei României, printre cari şi un studiu etnografic asupra Banatului. Pentru meritele sale Lalescu a fost decorat în Franţa cu Legiunea de Onoare, o mare distincţiune pentru un străin.

Lalescu nu s'a mulţumit numai să cultive matematica pură. Pe lângă amorul său pentru această ramură, el avea pasiunea ştiinţelor aplicate, precum a dovedit'o atât prin studiile de inginerie ce le-a făcut la Paris şi în Bucureşti, unde a mai obţinut şi diploma de inginer hotarnic, cât şi prin preocupările sale de profesor.

La reîntoarcerea din străinătate şi înainte de-al absorbi încă aşa de mult viaţa politică, mi-a împărtăşit dorinţa-i de a ne întruni din când în când pentru a continua şi cultiva împreună studiile făcute la Paris asupra electricităţii. Aceste şedinţe le-am început, însă n'au durat mult, fiindcă orele lui libere erau menite să se închine, în o măsură din ce în ce mai mare, vieţei publice. Intr'adevăr, dotat cu cele mai alese simţiri, entuziast la toate manifestările vieţei intelectuale, Lalescu nu era mai puţin un om de acţiune, dornic de cele mai vii realizării. De aceea, pentru a-şi servi şi mai bine ţara, a crezut de datoria sa să-şi consacre şi politicei o parte din activitate, fiind ales în două rânduri deputat al Banatului. Din atmosfera senină a ştiinţei, coborât pe arena sbuciumată a politicei, a trebuit să suporte luptele şi frământările de toate zilele. Pe lângă ardoarea şi sufletul cu care a apărat interesele scumpului său Banat, a adus un spirit nou de metodă şi cercetare ştiinţifică în diversele chestiuni economice şi sociale de care s'a ocupat, precum întocmirea bugetelor. legea pensiilor, salarizarea funcţionarilor şi altele, fiind ales chiar în două rânduri raportor general al bugetului.

Dar în afară de aportul său în matematică, unde lucrările lui Lalescu i-au cucerit o glorie care a trecut departe peste hotare, în afară de serviciile preţioase aduse în învăţământ şi în viaţa publică, Lalescu, înspirat de un cald şi luminat patriotism, a căutat să înfăptuească o operă de mare randament, pentru propăşirea ţării. El a creiat această Şcoală Politechnică din Timişoara, unde se cultivă cu atâta râvnă şi succes învăţământul technic superior, în această parte a ţării atât de bogată în resurse miniere şi industriale şi de unde, în fiecare an, se răspândesc în toate colţurile României Mari pleiade de absolvenţi, pioneri ai propăşirei technice şi economice de mâine.

Această operă trainică, cu consecinţe nemărginite pentru ţara pe care el a iubit'o atât de mult, a încoronat viaţa rodnică, dar din nefericire atât de scurtă, a lui Traian Lalescu.

Alături de această Instituţie, într'un gând de pioasă înfrăţire, Şcoala Politechnică din Bucureşti,

în faţa bustului aceluia care, cu jertfa chiar a sănătăţii, a pus atâtea străduinţe nobile pentru desvoltarea şi propăşirea învăţământului technic naţional, îşi depune omagiile sale de recunoştinţă şi dragoste.

Fie ca sământa, pe care a arucat'o Lalescu pe pământul generos al Banatului, să rodească adânc în sufletul tineretului şi ca viaţa lui, atât de plină de entuziasm pentru ştiinţă şi de fapte înălţătoare pentru ţară, să fie o pildă vie pentru toate generaţiile ce se vor perinda prin acest locaş de cultură, unde Traian Lalescu, cu mintea lui creatoare şi o inimă vibrândă de iubire de neam, a pus piatra de bază.

CUVÂNTAREA D-LUI PROFESOR V. ALACI.

Domnule Ministru,

Prea Stimate D-ne Lalescu şi Procopescu,

Domnule Rector, Onorată asistenţă,

In numele Gazetei Matematice din Bucureşti şi a Revistei Matematice din Timişoara, aduc prinosul de profundă recunoştiinţă şi admiraţie, memoriei — marelui şi regretatului Profesor Traian Lalescu, a cărui flacără de geniu s'a stins prea de timpuriu din cuprinsul ţărei noastre.

Inzestrat cu o inteligenţă vie şi sclipitoare, tânărul Lalescu face studii strălucite în ţară şi străinătate, ocupând pretutindeni locul întâi. Astfel îl găsim ca elev strălucit la Liceul internat din Iaşi, fiind primul clasificat în fie-care classă, numele său rămânând săpat pentru totdeauna cu litere de aur în marmora de onoare a liceului internat din Iaşi.

Incă de pe băncile liceului, graţie talentului său deosebit, tânărul Lalescu arată înclinări de o potrivă pentru partea literară şi ştiinţifică, dar căzându-i în mână renumita şi binefăcătoarea revistă „G. M.“ din Bucureşti, elevul Lalescu se pasionează repede şi puternic de chestiunile de matematici şi desfăşoară în calitate de corespondent o bogată activitate, care pune în uimire chiar pe conducătorii G. M

Iată ce spune în amintirile sale despre harnicul corespondent Lalescu, Dl. Inginer Inspector General Ion Ionescu, unul din fondatorii şi conducătorii G. M., care primea manuscrisele dela corespondenţi: „A fost

un caz unic de apariţiune la G. M. de activitate prodigioasă a unui tânăr licean! Bănuisem la început că are vre-un profesor care îi face problemele". Mai departe spune: „A-şi putea compara apariţiunea lui cu acele probleme matematice, care nu admit nici o soluţiune, dacă o anumită condiţiune nu este îndeplinită, dar care, dacă condiţiunea e împlinită, numărul soluţiilor devine infinit".

Terminând liceul, cu atâta strălucire şi cu largi perspective de desvoltare, Lalescu cucereşte uşor locul întâi în şcoala de Poduri şi Şosele din Bucureşti, şi îşi păstrează acest loc de onoare şi în următorii trei ani cât a urmat şcoala.

Fiind student al şcoalei de Poduri şi Şosele, Lalescu găseşte totuşi timpul necesar să'şi prepare şi să treacă cu strălucire şi examenele de la Universitatea din Bucureşti, de unde îşi ia cu distincţiune licenţa în Matematici.

Dornic de a se avânta în regiunile cele mai superioare ale domeniului matematic, dornic de glorie şi de renume pentru sine şi pentru Ţara sa, Lalescu, odată licenţa în matematici luată, fără a fi terminat studiile inginereşti, pleacă cu o bursă în străinătate, la cea mai strălucită universitate din lume, la Sorbona.

Aci la Paris, are ocazia să dea drum larg spiritului său cercetător, să pună în mai mare valoare originalitatea sa de gândire şi ast-fel se avântă cu toată puterea tinereţei şi a talentului său, în regiunile cele mai ridicate ale ştiinţilor matematice şi cucereşte rând pe rând, adevăruri noui, fecunde şi definitive în Teoria Ecuaţiilor Integrale, pe care le expune cu toată claritatea şi lumina necesară în teza sa de doctorat, magnifica sa teză, pe care o susţine cu atâta strălucire, la Sorbona în 1908, şi care are atâta răsunet în toată lumea ştiinţifică.

Dragostea, pasiunea şi setea sa nepotolită de ştiinţă, îl trimite încă pentru un an la Göttingen, alt

centru important de matematici, unde şi aci aduce noui puncte de vedere şi stabileşte noui rezultate.

In 1909 Lalescu se întoarce în ţară, într'o aureolă plină de glorie şi strălucire, urcă repede toate treptele erarchiei didactice, dela profesor secundar până la profesor titular la Universitatea şi şcoala de Poduri şi Şosele din Bucureşti.

In tot acest interval, Lalescu publică şi numeroase lucrări în ţară şi străinătate din diferite domenii ale matematicilor şi mai ales trebue să relevăm cartea sa devenită clasică: »Introductien à la théorie des équations intégrales«, care este citată foarte des în toate tratatele ce se ocupă cu ecuaţiunile integrale şi care cuprind, unele din ele, demonstraţii întregi datorite lui Lalescu, cum este de exemplu în cartea D-lui Volterra.

Şi ca profesor Lalescu este neîntrecut, are calităţi şi merite cu totul deosebite. — Graţie firei sale deschise şi comunicative, a entusiasmului său fără margini, a acelui dar nepreţuit de a şti să se apropie de studenţii săi, care îl admiră şi îl iubesc, Lalescu reuşeşte să deştepte studenţilor săi, nu numai dragostea de a învăţa, dar şi aceea de a cerceta, de a crea.

Neuitate rămân pentru mine şi pentru toţi cei ce au urmărit, lecţiunile sale asupra »Seriilor Trigonometrice« din 1919—1920, pentrucă aci s'a putut vedea întreaga putere a talentului său matematic şi neîntrecutele sale calităţi pedagogice.

Iată în puţine cuvinte, drumul regal, calea de glorie şi strălucire pe care a parcurs'o în viaţă neîntrecutul Traian Lalescu, a cărui operă nu dispare însă odată cu el, ci rămâne mărturie vie şi în afară de graniţele ţărei noastre, despre puterea geniului românesc.

Voesc încă foarte pe scurt, să înfăţişez şi o altă lature a spiritului variat şi puternic înzestrat, a lui Lalescu.

După războiul nostru glorios, de unire a tuturor românilor, o dorinţă veche a Banatului, brădat cu

numeroase fabrici şi industrii, era de a avea în cuprinsul său o şcoală superioară corespunzătoare, o şcoală de ingineri. Această năzuinţă a Banatului, găseşte un puternic răsunet şi în inima de mare patriot a profesorului Traian Lalescu, el însuşi fiu al Banatului, şi prin stăruinţa şi sforţările sale neobosite, alături de acelea ale autorităţilor şi a unor bărbaţi luminaţi din acest oraş, pe cari noi cu toţii îi cunoaştem, se obţine deplina izbândă, şi astfel ia fiinţă şcoala Politechnică din Timişoara, în 22 Decembrie 1920.

Pentru a asigura şcoalei o bună desvoltare şi o vecinică existenţă Lalescu primeşte în primul an să'i fie rector şi profesor, şi desfăşoară o activitate intensă pentru înlăturarea greutăţilor dela început.

Tot în acest timp, din dragostea sa mare pentru şcoală, Lalescu înfiinţează şi Revista Matematică din Timişoara, care se află azi în al 10-lea an existenţei sale.

Şi acum, iubite Domnule Rector, noi profesorii şi studenţii acestei Şcoli, îţi aducem călduroase mulţumiri şi profundă recunoştinţă, pentru că dintr'un sentiment de o deosebită delicateţă sufletească şi din dragostea nemărginită ce o purtai lui Lalescu, ca şi noi toţi cei ce l'am cunoscut, a-i luat iniţiativa, divina iniţiativă de a ridica pe acest soclu de marmoră chipul senin şi luminat a marelui şi nemuritorului Traian Lalescu, care şi de pe acest soclu ne v'a spune vecinic, nouă profesorilor şi studenţilor acestei şcoli cari îl vom vedea zilnic:

Totul pentru ştiinţă, pentru glorie şi pentru Ţară.

D-l PROFESOR R. RACLIŞ DE LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI SPUNE URMĂTOARELE:

In numele Revistei Universitare Matematice şi în calitate de fost elev şi fost colaboratorul lui Traian Lalescu la Facultatea de Ştiinţe din Bucureşti, în ultimii lui patru ani, aşi putea aduce în această zi solemnă, mărturiile geometrilor străini şi geometrilor români, mărturii închise în aceste pagini* şi închinate memoriei lui Traian Lalescu,

aşi putea aduce mărturia lui Emile Picard, bătrânul profesor de la Sorbona, fost maestrul lui Traian Lalescu, membru al Academiei Franceze şi Secretar perpetuu al Academiei de Ştiinţe din Paris,

aşi putea aduce mărturia lui Villino Volterra, bătrânul maestru de la Universitatea din Roma,

aşi putea aduce prin Volterra şi Picard, „ces deux princes de la pensée mathématique contemporaine“, mărturiile Romei şi Parisului, Roma, locul de obârşie al Neamului Românesc, Parisul, locul de obârşie al Culturei Româneşti,

aşi putea aduce mai departe, mărturia lui Ermil Pangrati, bătrânul profesor şi fost Rector al Universităţii din Bucureşti, mărturia lui George Ţiţeica, savantul profesor de la Universitatea şi Şcoala Politechnică din Bucureşti, Secretar general al Academiei Române, mărturia lui Ion Ionescu, distinsul profesor de la Şcoala Politechnică din Bucureşti, Preşedinte al Societăţii Române de Ştiinţe, Secţia Matematică şi

*) Revista Universitara Matematica, 1, 1929, pag. 209—256.

care conduce de 35 ani „Gazeta Matematică", cu o dragoste şi tenacitate pilduitoare,

aşi putea aduce în fine, mărturia lui Dimitrie Pompeiu, geometrul filozof, profesor la Universitatea şi la Şcoala Politechnică din Bucureşti şi mărturia lui Victor Vâlcovici, continuatorul lui Traian Lalescu la Şcoala Politechnică din Timişoara şi cu a cărei operă Ţara Românească se mândreşte.

Dar nu despre activitatea matematică a lui Traian Lalescu aşi dori să vorbesc aci, activitate căreia Revista Universitară işi propune şi ea să ridice un monument, monumentul operelor matematice complete ale lui Traian Lalescu.

Dorinţa mea ar fi să cercetăm cu toţii şi găsim o formulă lapidară care să cuprindă personalitatea lui Traian Lalescu, atât cât o formulă poate cuprinde o personalitate mobilă, prin esenţă diversă ca aceea a lui Traian Lalescu.

Intâmplarea a voit ca printre hârtiile rămase de la Traian Lalescu să găsesc şi o cuvântare ţinută de el într'o şedinţă a Societăţii Române de Ştiinţe, şedinţă de omagiu Doctorului Istrati, fondatorul Societăţii.

Traian Lalescu spune: »Perioadele premergătoare din desvoltarea unei stări culturale îşi câştigă importanţa lor deosebită prin numărul dificultăţilor cari stau în însăşi inerţia lucrurilor. Trebue o vitesă iniţială, trebue un suflet care să dea din căldura lui energia necesară pentru a învinge această inerţie, trebue un avânt!«

şi mai departe »Dacă unele transformări sociale aşteaptă numai impulsul iniţial pentru a isbucni în toată puterea desvoltării lor, o operă culturală ca aceea a creării unei societăţi ştiinţifice într'o societate abia şi ea organizată, are nevoe de a fi continu susţinută, cere sacrificii de vieţi şi de energii, reclamă mai presus de toate un motor central care să pulseze activitate, muncă şi energie nu numai pentru viaţa însăşi a

societăţii, dar şi în jurul acestei societăţi în atmosfera anemiată în care ea îşi duce existenţa«.

In aceste linii este resumat sensul întregei activităţii a lui Traian Lalescu, aşa încât suntem îndrituiţi să afirmăm că Traian Lalescu a fost un iniţiator şi un animator,

iniţiatorul şi animatorul »Asociaţiei Culturale din Banat«,

iniţiatorul şi animatorul »Şcoalei Politechnice din Timişoara«,

iniţiatorul şi animatorul »Revistei Matematice din Timişoara«,

iniţiatorul »Revistei Universitare Matematice«,

iniţiatorul Revistei de Matematici Superioare »Annales Roumaines de Mathematiques« din a cărei realizare îmi voiu face un titlu de mândrie,

iată atâtea titluri de glorie permanente.

Eu văd scris pe acest soclu: *Traian Lalescu, iniţiator, animator.*

CUVÂNTUL D-LUI ING. ST. ARDELEANU PREŞEDINTELE »SOCIETĂŢII PENTRU CULTURA ROMÂNILOR DIN BANATUL-JUGOSLAV« IN NUMELE ACESTEI SOCIETĂŢI.

Domnule Ministru,
Domnule Rector,
Doamnelor și Domnilor,

Traian Lalescu, privit sub unghiul creaţiunilor sale ştiinţifice a fost nu numai al Banatului şi nici nu al neamului, ci al întregei omeniri.

Nu cade în sarcina mea să-i subliniez această lature, ce l-a încununat cu laurii nemuririi, lăsându-i pe alţii — mai chemaţi — s'o facă.

In numele Banatului Jugoslav, pentru care Traian Lalescu a avut o atât de duioasă atenţiune, vin să depun omagiul compatrioţilor mei, pentru cel mai scump şi cel mai vajnic apărător al lor.

Incepând cu acţiunea pentru luminarea celor dela conferinţa Păcii, pe chestia Banatului, a devenit un aprig colaborator al ziarului »La Roumanie«. Dar nu s'a mulţumit numai cu articolele din ziar, ci peste câtva vreme după sosirea sa la Paris, scoate cartea »Le problème etnographique du Banat« cu 4 tablouri statistice şi o hartă a Banatului, în care apăra cu multă dibăcie teza noastră.

„*Românii* — zice într'un loc — *elementul autohton în luptele pentru apărarea moșiei strămoșești și a creștinătății au vărsat mult sânge, iar în Banatul devenit din ce în ce tot mai despopulat și în locul acelor mii și mii de eroi români anonimi, guvernele din Viena și*

Pesta, înființează colonii noui de sârbi, cari au prosperat repede, deoarece au fost susținute de amintitele guverne".

Şi prin o statistică ce nu putea fi desminţită, arată, că majoritatea centrelor din Bănat sunt locuite de români.

Ceeace a urmat — se ştie. Sârbii şi-au întins cu lăcomie tentaculele asupra Torontalului. Iar în Banatul rămas de dincolo, elementul românesc a început să simtă jugul opresiunei.

Puţini câte puţini la început, şi aproape toţi mai târziu, intelectualii noştri au dispărut din acel ţinut încât poporul era periclitat să rămână fără conducători. Noui elemente trebuiau trimise şi crescute la şcolile din România.

Cel care a plecat la Paris, pentru »Banatul întreg« a rămas şi pe mai departe, purtătorul de cuvânt, al acestor bănăţeni, nemângăiaţi de nimeni. A trimis zeci de biblioteci în diferitele centre româneşti, din Banatul Jugoslav, şi a ajutat pe refugiaţii de acolo.

Dar aşi comite o greşeală, dacă n'aş aminti de acele momente istorice în desvoltarea acţiunii de ajutorare a studenţimei române din Banatul Jugoslav, când în anul 1923, după primul congres al Studenţilor Români din Jugoslavia, am avut fericirea să-i prezint şi lui Traian Lalescu, doleanţele acestei studenţimi.

Deatunci şi până în 1928, el cu sufletul lui larg, a patronat această acţiune, ce a alinat durerea atâtor vlăstare ale neamului nostru.

Iar numele lui a devenit un simbol al românismului integral, legându-se de el, toate speranţele acestui popor.

După dispariţia lui, zadarnic, am aşteptat o mână de ajutor. De nicăiri nici un semn. Societatea pentru cultura românilor din Banatul Jugoslav, înfiinţată tocmai pentru a încerca să umple măcar în parte golul cauzat de moartea lui se închină cu smerenie în faţa memoriei, şi depune această coroană, în semn de adâncă recunoştinţă.

CUVÂNTAREA D-LUI ING. Dr. ION VLĂDESCU ÎN NUMELE PRIMILOR STUDENŢI AI ŞCOALEI.

Onorată asistență,

Ce a însemnat Traian Lalescu pentru ştiinţa românească este cunoscut; ce ar fi putut realiza într'o ţară cu mai multe posibilităţi de desvoltare ştiinţifică spiritul său cu totul în afară de comun, forţa lui de muncă şi de rapidă adaptare la problemele cele mai variate se poate bănui.

La noi, el s'a văzut silit să ducă ceva din disciplina ştiinţifică pe un teren unde — până acum — tocmai obiectivitatea nu este cea mai de seamă calitate şi să-şi utilizeze energia în domenii străine ştiinţei.

Intre realizările lui, cea mai de seamă din punct de vedere naţional este Şcoala Politecnică din Timişoara.

Numai cine cunoaşte începuturile eroice ale acestei Şcoale îşi poate da suficient de bine seama de rolul avut şi de opera înfăptuită aici de Traian Lalescu.

A creea ceva din nimic este întotdeauna cea mai nobilă misiune, a pune într'un avânt entuziast tot sufletul tău în slujba acestei înfăptuiri este demn de admiraţie.

Traian Lalescu a creeat Şcoala Politecnică din Timişoara, trecând cu însufleţire peste piedecile numeroase şi adesea descurajante ce se aşează în calea oricărui lucru nou, a organizat-o cu metoda serioasă a omului de ştiinţă şi cu preţul unei munci neobosite,

ce nu în ultima linie a contribuit la zdruncinarea sănătăţii sale.

Noi, foştii lui elevi de aici, am urmărit pas cu pas această rodnică activitate, am admirat sforţările fizice îndresneţe ale omului ce, după o călătorie de aproape 20 de ore, — în tren, în condiţiile cu totul neconfortabile de acum zece ani — îşi refuza orice odihnă, am avut fericirea să-i ascultăm cursurile, unde, cu o măestrie neîntrecută, ştia să îmbrace într'un văl de poezie matematică, de multe ori aridă pentru profani.

Mai presus de toate am învăţat însă să preţuim şi să iubim această personalitate de elită ce radia simpatie, acest spirit modern care considera Şcoala ca pe o mare familie, unde profesorii şi studenţii, lucrând mână în mână, se înţeleg şi se sfătuesc reciproc, lucru ce devenise în urmă o tradiţie, care a stabilit aici o atmosferă specială de încredere, atât de necesară progresului.

Iată de ce, după ce noi am deplâns dispariţia prea timpurie a lui Traian Lalescu, ne bucurăm astăzi de a-l vedea în marmură alături de Şcoala pe care a iubit-o.

Indeplinind o datorie de recunoştinţă faţă de întemeetorul ei, Şcoala pune acum bazele cultului amintirei.

Activitatea trecută, eternizată aici, va fi pururea îndemn la realizări viitoare, căci nu putem onora mai frumos faptele şi memoria înaintaşilor noştrii decât prin desăvârşirea operelor începute de ei.

Sub privirile, odinioară atât de vii şi de comunicative, astăzi sever împietrite ale lui Traian Lalescu, generaţiile viitoare vor duce — sânt sigur — Şcoala Politecnică din Timişoara la nivelul intelectual — ştiinţific pe care el l-a visat.

CUVÂNTAREA ROSTITĂ DE D-L A. COLIU PREŞEDINTELE SOCIETĂŢEI STUDENŢILOR

Domnule Ministru,
Domnilor Profesori,
Doamnelor şi Domnilor,

Ne am strâns aci, pentru a preaslăvi memoria unui mare savant şi bun român, a aceluia care a fost Traian Lalescu.

Nu voi mai încerca a descrie nimic din viaţa şi activitatea lui, ce o cunoaştem cu toţii, pe care antevorbitorii mei le-au zugrăvit în cuvinte atât de măestrite.

Ceea ce pe noi studenţii Şcoalei Politecnice de aci, în numele cărora am deosebita cinste a vorbi, ne leagă în chip deosebit de memoria lui Traian Lalescu e tocmai această Şcoală, pe care a creat-o şi condus-o o bucată de vreme, această Şcoală, pe care a sădit-o aci, în inima Banatului, focar al stiinţei tecnice, care îl va duce mâine mai departe pe calea progresului, focar de suflete româneşti, ce vor şti să facă la nevoe oricând scut oţelit, împotriva oricăror tendinţi duşmănoase.

Privindu-i chipul, sădit aci în pragul Şcoalei, pe care a creat-o prin munca sa îndărătnic perseverentă, vom avea imagina omului, ce a ştiut să se jertfească, închinându-şi viaţa pe altarul ştiinţei.

A luptat pentru a-i mări patrimoniul, ridicând astfel prestigiul ţării sale in ochii lumei întregi. Vom avea o pildă, un exemplu de urmat, un imperativ categoric din faţa căruia oricare ar fi piedicile şi greutăţile de învins nu vom putea da înapoi fără a nu-i necinsti memoria.

Astăzi ca studenţi, mâine poate printre conducăcătorii acestei ţări, călăuziţi mereu de personalitatea sa proeminentă, ca de un far, pe care o navă ce luptă cu vijelia oceanului nu trebue să-l piardă din vedere o clipă de vrea să mai ajungă la ţărmul dorit, ne vom strădui, în limita slabelor noastre puteri să-i cinstim memoria prin faptele noastre, care nu vor desminţi cuvintele de preamărire de azi, fapte ce vor contribui cât de puţin la prosperarea ţărei noastre.

Aşa să ne ajute Dumnezeu.

CUVÂNTUL D-LUI NICUŞOR LALESCU, ELEV ÎN CLASA VI DE LICEU, FIUL PROFESORULUI LALESCU

Domnule Ministru,
Domnule Rector,
Domnilor şi Doamnelor,

Astăzi când generozitatea Dumneavoastră vine să răsplătească memoria unui prieten, să eternizeze chipul aceluia ce Bănăţenilor le-a fost neclintit şi iubitor frate, iar mie duios părinte, în calitate de fiu mai mare şi in numele fraţilor mei, vin prin umilele mele puteri să încerc a răspunde înaltei Dumneavoastre pietăţi.

Cu simţirea mea tânără îndrăsnesc a afirma că Timişoara este locul cel mai propice şi mai indicat pentru concretizarea sublimelor Dumneavoastre sentimente, pentru fixarea bustului tatălui meu în această localitate. E inima Banatului lui drag cu care s'a simţit înfrăţit în orice împrejurări, e leagănul părinţilor lui care l-a atras nostalgic totdeauna.

In această instituţie de înaltă cultură, în acest focar de ştiinţă cel entuziasma si-l pasiona atâta, la auzul savantelor prelegeri ale distinşilor lui colegi şi în frenezia studenţimii lui dragi marmura se va cutremura, chipul lui va prinde viaţă, iar sufletul lui cald va pluti recunoscător printre D-stră.

Dacă D-stră justificaţi prin acest bust simbolizarea meritelor tatălui meu, eu nu pot totuşi opri de a desprinde şi gestul D-stră de nobilă gratitudine pentru care vă aducem prinosul celei mai depline înţelegeri, D-stră tuturor şi cele mai afectuase şi vii mulţumiri iar Domnului Rector Vâlcovici profundă recunoştinţă,

TELEGRAME

Din partea D-lui Profesor Iorga, Rectorul Universităţii din Bucureşti se primeşte următoarea telegramă: Luăm parte din inimă la comemorarea regretatului nostru coleg cititor al aşezământului Dvs.

RECTOR N. IORGA

D-l Prof. L. Mrazec preşedintele consiliului de perfecţionare al Şcoalei politecnice din Timişoara telegrafiază: Plecând străinătate regret nu pot asista la desvelirea bustului Lalescu mă asociez cu totul la serbarea omagială bine meritată. MRAZEC

Srisoarea D-lui Prof. Stătescu de la Universitatea din Bucureşti: Domnule Rector, Vă felicit pentru iniţiativa luată şi înfăptuirea ridicărei unui bust lui Traian Lalescu. Imi pare foarte rău că nu pot lua parte la solemnitatea desvelirei lui ca vechi şi bun prieten al bietului nostru Traian. Strălucitor în toate manifestările lui, mă bucur că Banatul lui iubit şi mai ales irestitutea cu care el a început să-şi arate aceasta dragoste pentru colţul de ţară al originei lui, îi vesniceşte amintirea punând durată în prea scurta lui sclipire. Primiţi Domnule Rector şi stimate D-le Coleg Vâlcovici expresiunea sentimentelor mele cele mai distinse PROF. C. STĂTESCU

Telegrama D-lui Profesor D. Focşa: Omagii Comitetului care a învesnicit figura lui Lalescu un spirit matematic excepţional şi un suflet bogat, fie pildă tinerelor generaţii a politechnicei. DIMITRIE FOCŞA

Telegrama D-lui Profesor Theodorescu dela Politechnica din Bucureşti: Regretând lipsa mea dintre

D-voastra sunt cu gândul şi sufletul la sărbătoarea pioasă pentru desvelirea bustului mult regretatului Profesor Traian Lalescu.

PROF. GH. THEODORESCU

Telegrama D-lui Prof. O. Ţino: Imbolnăvindu-mă sunt impiedicat a lua parte la prima manifestare de recunoştinţă către acel care a îndrumat mai multe generaţiuni în studiile superioare şi al cărui nume a fost înscris deapururi în ştiinţa lumii.

OVIDIU ŢINO

Telegrama D-lui Prof. C. Cândea: Regret din suflet că imprejurări neprevăzute mă impedica de a putea lua parte la comemorarea marelui şi valorosului om de ştiinţă fost Prim Rector şi Intemeetor al Şcoalei Traian Lalescu.

PROFESOR CÂNDEA

* * *

La sfârşitul solemnităţii d-l rector Vâlcovici luând cuvântul pronunţă următoarele:

Mulţumesc în numele Şcoalei Prea cuvioşilor Preoţi care în frunte cu Păr. Protoiereu Dr. P. Ţiucra au oficiat serviciul divin.

Mulţumesc D-lui Ministru Sever Bocu, Directorul Regiunii VII care prin prezenţa şi prin cuvântarea sa a dat strălucirea cuvenită acestei solemnităţi.

Mulţumesc D-lui Primar Dr. Coriolan Baran, care cu gentileţa-i cunoscută ne-a pus la dispoziţie serviciile oraşului pentru a pavoaza şi orna vecinătatea monumentului.

Mulţumesc D-lor Prof. Gherman şi Racliş care au înfruntat oboseala unei lungi călătorii pentru a potenţa

solemnitatea momentului prin prezenţa şi prin cuvântul domniilor lor.

Mulţumesc D-lui Profesor Alaci care a găsit cuvinte potrivite pentru a ne caracteriza intenţiile.

Mulţumesc tuturor instituţiunilor care prin participarea cuvântatorilor: D-l ing. Ardeleanu, D-l ing. Vlădescu şi D-l student Coliu au participat în mod aşa de demn la serbarea noastră.

Mulţumesc D-lui C. Medrea, sculptorul artist, care luându-se la întrecere pe drumul nemuririi cu acela a cărui memorie o serbatorim, i-a turnat chipul în marmoră creind astfel o operă de artă românească certificat elocvent şi bine venit al calităţilor neamului nostru.

In fine nu găsesc cuvinte pentru a mulţumi familiei marelui Profesor Lalescu care prin prezenţa D-lor au accentuat mai bine legătura sufletească între el şi noi. Iară Doamnei Lalescu nu-i exprim nişte mulţumiri banale pentru opera aceasta minunată care a fost Traian Lalescu şi nici nu-i cer iertare că după ce ni l-a dat crescut viguros, ţara, adică noi la olaltă i-am secătuit toate forţele pentru binele comun. Ci cu inima crescută de mândrie naţională îi aduc aici în numele Şcoalei noastre, un respectuos omagiu de gratitudine amintindu-i că pe când noi datorăm ţării totul, Doamna Lalescu singură între noi are dreptul la recunoştinţa ţării care-i datoreşte marea operă înfăptuită de distinsul ei fiu.

